

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Lao Ethnic Groups in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province: History, Culture and Guidelines for the Cultural Tourism Promotion

บังอร บุญปัน
Bangon Boonpan

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมาและลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความหาข้อสรุป นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามี 2 หมู่บ้าน คือ บ้านต้นโพธิ์และบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาษาลาวที่ใช้ในการสื่อสารพบในกลุ่มผู้สูงอายุ 4-5 คนเท่านั้น ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ คือ พิธีไหว้ครูบูชาเตา พิธีไหว้พระวิชญกรรม ประเพณีตักบาตรดอกไม้ม้า และภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิกและ 2) การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่ ควรประกอบด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ และการเรียนรู้การทำมีดอรัญญิก

คำสำคัญ : กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ; ประวัติความเป็นมา ; วัฒนธรรม ; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ; พระนครศรีอยุธยา

ABSTRACT

The purposes of this study were to investigate : 1) history and cultural characteristics of Lao ethnic groups who lived in the Phra Nakhon Si Ayutthaya province area, and 2) examine guidelines for promoting cultural tourism in the Lao ethnic group community in the Phra Nakhon Si Ayutthaya province area. The study was conducted by relevant document examination, field data collection, interviews, focus group discussion, observation, and organization of the platform for exchange of learning. Data gained were analyzed, interpreted, concluded, and presented via descriptive analysis.

The study results were as follows. 1) There were 2 villages of the Lao ethnic groups who lived in the Phra Nakhon Si Ayutthaya province area, namely Ban Ton Pho and Ban Phai Nong in Tha Chang Sub-district, Nakhon Luang district. The Lao language used to communicate was found among the 4-5 people only. The cultural identities of the Lao ethnic groups remaining in the area were Wai Khru ceremony among blacksmiths, Lord Vishnu worship ceremony, flower-offering merit making, and tradition of making an Aranyik knife. 2) The investigation of guidelines for promoting cultural tourism in the Lao ethnic group community should be based on promotion of traditional and cultural tourism, archaeological site tourism, museums, and learning of how to make an Aranyik knife.

Keywords : Lao Ethnic Group ; History ; Culture; Cultural Tourism ; Phra Nakhon Si Ayutthaya

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย มีลำคลองน้อยใหญ่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วพื้นที่ สภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งรกรากถิ่นฐาน ทำให้ในอดีตมีกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้จำนวนมาก กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงก็เป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอาศัยพื้นที่แห่งนี้ในการตั้งรกรากถิ่นฐาน

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ หรือ ลาวเวียง ที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสันนิษฐานว่าเข้ามายุครัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) โดยการนั่งช้างลัดเลาะมาเรื่อยๆ จนมาพบกับพื้นที่บริเวณนี้ (บ้านต้นโพธิ์และบ้านไผ่หนอง) ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพ จึงตั้งตัดสินใจตั้งรกรากที่นี่ ซึ่งชาวเวียงกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอาชีพทางช่าง มีช่างทำทองกับช่างตีเหล็ก หลังจากย้ายถิ่นฐานเข้ามาพำนักในประเทศ อาชีพช่างทองก็ได้สลายไป เหลือแต่ช่างทำมิด ซึ่งมีชื่อเสียงเลื่องลือทั่วไปว่า “มิดอรัญญิก” หรือ “หมู่บ้านมิดอรัญญิก” (ประพันธ์ แสงทองดี, 2559) ถือเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงอย่างมากของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากความสำคัญดังกล่าว หมู่บ้านอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด ที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนด้วยการขายผลิตภัณฑ์มิด และเป็นหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีการประกอบอาชีพดั้งเดิมให้เห็นเกิดเป็นการผลิตและนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น

จากแผนยุทธศาสตร์และการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี 2557-2560 มีกลยุทธ์ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ งานประเพณี และประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2559) การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ลาวเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ถือเป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ให้สนใจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากยิ่งขึ้น จากสถิติของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศที่มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในรอบ 4 ปี พบว่า ปี 2555 มี 6,066,545 คน ปี 2556 มี 6,226,424 คน ปี 2557 มี 6,698,561 และปี 2558 มี 6,994,538 คน จากตัวเลขที่เพิ่มขึ้นทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นอันดับ 7 ของประเทศและมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ทั้งข้อมูลด้านประวัติของการตั้งหมู่บ้าน และวัฒนธรรมของชนชาติลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังหลงเหลืออยู่ กิจกรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ด้านการตีพิมพ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว รวมถึงสถานที่สำคัญในพื้นที่ เช่น วัด ปุชนียวัตถุที่สำคัญ โบราณสถานที่เป็นศิลปะลาวและพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในพื้นที่อยู่แล้วให้คงอยู่ อีกทั้งมีการสืบทอดให้คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าชุมชนมีความตระหนักในการธำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์ลาว ดังเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีมาตั้งแต่อดีต เช่น พิธีไหว้ครูบูชาเตา การสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตมีดอรัญญิก รวมทั้งการสร้างพิพิธภัณฑ์ไว้ในพื้นที่แต่ก็ยังขาดการรวบรวมข้อมูลรอบด้าน ดังนั้นการวิจัยนี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการทำวิจัย ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2558 - เดือนกันยายน พ.ศ.2559
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ใช้พื้นที่ศึกษา 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านต้นโพธิ์ และหมู่บ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้นโพธิ์ จำนวน 732 คน และบ้านไผ่หนอง จำนวน 797 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2559 เทศบาลตำบลอรัญญิก)
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือปราชญ์ชาวบ้าน/กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สืบทอดกลุ่มชาติพันธุ์ลาวผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น/แกนนำชุมชน ผู้ที่ประกอบอาชีพทำมีดอรัญญิก และผู้ที่เคยประกอบอาชีพทำมีดอรัญญิก จำนวน 49 คน โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต คำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม รวมทั้งคำถามที่ใช้ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความรู้เรื่องประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน/กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สืบทอดกลุ่มชาติพันธุ์ลาวแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น/แกนนำชุมชน แบบสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพทำมีดอรัญญิกและแบบสัมภาษณ์ผู้ที่เคยประกอบอาชีพทำมีดอรัญญิก
2. แบบสังเกต แบ่งออกเป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยเรื่องที่เกิด วันที่ และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต
3. คำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เป็นการใช้ประเด็นของการสนทนาเป็นแบบถามคำถามในหัวข้อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์จากอดีตถึงปัจจุบัน การคงอยู่ของภาษาและวัฒนธรรม การสืบทอด การถ่ายทอดองค์ความรู้ และแนวโน้มในการรักษาภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต
4. คำถามที่ใช้ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นคำถามที่มุ่งประเด็นในหัวข้อความถูกต้องของข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน แนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการอนุรักษ์ และสืบทอดจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชน ศักยภาพของชุมชนต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความช่วยเหลือของภาครัฐหรือหน่วยงานในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ควบคู่กับการสัมภาษณ์ การสังเกต สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูล เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สถาบันอยุธยาศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 4 กลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพร้อมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

2.2 สังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาพื้นที่ ทำการวิจัยในกิจกรรมต่างๆ ตามปฏิทินกิจกรรมของหมู่บ้านที่จัดกิจกรรมขึ้น และเข้าร่วมกิจกรรมพิธีไหว้ครูบูชาเตา ในวันพฤหัสบดี ที่ 28 เมษายน 2559 ใช้วิธีการสังเกต จดบันทึกการสังเกตในรายละเอียดของพิธีกรรม เครื่องเช่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรม อุปกรณ์ เครื่องไม้ เครื่องมือ บทสวดต่างๆ รวมทั้งกระบวนการขั้นตอนของพิธีการไหว้ครูบูชาเตาตั้งแต่เริ่มจนจบพิธี รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น การไหว้พระวิชฌนกรรม (จัดวันเดียวกับไหว้ครูบูชาเตา) เข้าร่วมประเพณีตักบาตรดอกไม้มงคลช่วยจัดดอกไม้ประดับ ขบวนแห่ (วันเข้าพรรษา) ใช้วิธีการจดบันทึก การสังเกตและการซักถามข้อมูลต่างๆ รวมถึงการบันทึกภาพ

2.3 สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตขั้นตอนการทำมิดอรัญญิกแบบดั้งเดิมของครอบครัวนายประทีป อุ่นสุวรรณ ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2559 และวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2559 พร้อมทั้งถ่ายภาพ และบันทึกภาพวิดีโอในช่วงการทำมิดทุกขั้นตอน

2.4 การสนทนากลุ่มและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 และวันที่ 24 สิงหาคม 2559 เพื่อระดมความคิดเห็น และร่วมกันอภิปรายในประเด็นคำถาม

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และหาข้อสรุปของงานวิจัยร่วมกัน

2.5 วิดีโอบันทึกภาพและเสียงจากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมประเพณีที่จัดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

2.6 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ อุปกรณ์ในการจดบันทึก แบบสัมภาษณ์ กระดาษ จดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว และเคลื่อนบันทึกภาพนิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาและลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

2. การสนทนากลุ่มและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงคุณภาพของความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่วิจัย ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลมาจำแนก จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบ และสรุปผล โดยอาศัยความสอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผล

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า โดยการใช้ข้อมูลจากหลายแห่ง (การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจภาคสนาม การตรวจสอบเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม)

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ในตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้ มีประวัติความเป็นมาว่า เป็นชาวลาวเวียงจันทน์ หรือเรียกว่าลาวเวียงจากประเทศลาว เดินทางอพยพเข้ามาในประเทศไทยในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยชาวลาวเวียงจันทน์กลุ่มนี้เดิมประกอบอาชีพช่างทองและช่างตีเหล็กเป็นหลัก (ชุมชนบ้าน ไผ่หนอง, 2553)

ซึ่งสาเหตุที่ชาวลาวกุ่มนี้ได้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้นมีหลักฐานบันทึกว่ามี “นายเทา” เป็นผู้นำ (ต่อมาในรัชกาลที่ 5 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนนราบริรักษ์”) เดินทางเข้ามาพบภูมิประเทศแห่งนี้เป็นที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพมิถุนไม้น้อยขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น มีหนองน้ำ และมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านเหมาะแก่การตั้งรกรากถิ่นฐานอย่างยิ่ง เมื่อตัดสินใจอาศัยอยู่ที่แห่งนี้จึงได้ประชุมหารือ ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านต้นว่า “บ้านไผ่หนอง” ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศแต่ก่อนนั้น สำหรับ “บ้านต้นโพธิ์” คนเก่าคนแก่คาดว่าชื่อนี้ น่าจะมาจากทำเลนี้มีต้นโพธิ์ใหญ่ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน จึงนำมาตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นมากลุ่มคนลาวที่อพยพมาตั้งแต่อดีตมานั้น ไม่พบหลักฐานการย้ายกลับประเทศลาว

1.2 ภาษาลาวที่ใช้ในการสื่อสาร มีการใช้ภาษาลาวในการสื่อสาร แยกกลุ่มผู้สูงอายุในบ้านไผ่หนองเท่านั้นที่ยังใช้พูดคุยกันอยู่ ซึ่งได้แก่ นายบุญญิต คำศรี นางละเมียด วุฒิตา นางละม่อม คำศรี นางละมุน โพธิ์จันทร์ และนางสมพงษ์ หวังวีระ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือญาติกัน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไผ่หนอง ลักษณะของภาษาลาวที่นี่ คล้ายคลึงกับภาษาถิ่นอีสานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำที่แตกต่าง คือ คำทักทาย ที่ใช้ว่า “สบายดี” (บุญญิต คำศรี, สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2559)

1.3 ส่วนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่สืบทอดปฏิบัติกันอยู่ คือ พิธีกรรมไหว้ครูบูชาเตา พิธีไหว้พระวิชฌนกรรม ประเพณีตักบาตรดอกไม้ และภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญิก

1.3.1 พิธีไหว้ครูบูชาเตา ประกอบพิธีกันในวันข้างขึ้นเดือน 6 ซึ่งตรงกับวันพฤหัสบดี ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพตีมิดจะทำทุกปี โดยถือเป็นการไหว้บูชาพระภูมิ พระแม่ธรณี บูชาเทพเจ้า (พระวิชฌนกรรม) รวมถึงนำ เครื่องมือที่ใช้ในการตีมิดทุกชิ้นที่เข้ามาตลอดปีที่มีการชำรุดเสียหาย มาทำการซ่อมให้อยู่ในสภาพดี ทำความสะอาดทาสี ปั้นเตาใหม่ ก่อนทำพิธีไหว้ครูบูชาเตา การไหว้ครูหรือไหว้ครูบูชาเตา เป็นประเพณีที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและจิตวิญญาณของชาวบ้านมาก โดยจะทำกันปีละครั้ง หลังวันสงกรานต์ ผู้ใหญ่จะประชุมหารือกำหนดวันไหว้ครู ซึ่งจะจัดบูชาในวันพฤหัสบดี ช่วงเช้าตรู่ของวันที่เป็นข้างขึ้น เดือน 6 (ประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคม) ตามแต่ความสะดวก (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) เมื่อตกลงวันทำพิธีได้แล้วทุกบ้านจะลงมือซ่อมเครื่องมือต่างๆ ให้เรียบร้อยก่อนกำหนดหนึ่งหรือสองวันและทำความสะอาดเครื่องมือ จากนั้นนำมาวางไว้ในที่อันสมควรและเตาเผาเหล็กจะต้องปั้นกันขึ้นมาใหม่ ต้องเตรียมเครื่องสังเวยไหว้ครูให้ครบ มีเครื่องบูชา พระพุทธรูปเป็นขันห้า มีข้าวตอกดอกไม้ ภูเบศร กรวยดอกไม้ 5 กรวย เครื่องบูชา มีดอกไม้ ภูเบศร ด้ายสายสิญจน์ ทองคำเปลว

น้ำหอม แป้งกระแจะ เครื่องนุ่งห่ม แก้วแหวนเงินทอง ผ้าไหม-ผ้าม่วง โดกบายศรี ขนมน้ำชา และเตรียมดอกไม้ เช่น ใบคูณ ดอกดาวเรือง ดอกบานชื่น ดอกบานไม่รู้โรย ใบทอง ใบเงิน ใบนาค ใบยอเล็ก ใบชมชื่น (หรือจะเป็นดอกไม้ชนิดอื่นที่มีในพื้นที่ บางที่อาจหาไม่ได้ทั้งหมดดังที่กล่าวมา) ใส่ไว้ในกรวย ส่วนเครื่องสังเวยก็มี หมู ไก่ เหล้า หมากพลู-บุหรี่ เป็นต้น

เมื่อวันพิธีผู้ใหญ่ภายในบ้าน หรือบางที่เรียกว่า “นายเตา” จะนำเครื่องบูชา อาหารคาวหวานเครื่องบูชาพระภูมิ พระแม่ธรณี ส่วนเครื่องสังเวยต่างๆ ที่เตรียมไว้ต้องนำมาวางไว้ที่เครื่องมือดังภาพที่ 1 แล้วทำพิธีสวดโองการเชิญเทพเจ้ามาเป็นสิริมงคลแล้วในพิธีไหว้ครูบูชาเตา จะมีคำอัญเชิญครู (คาบมิด) ซึ่งเป็นบทสวดสำคัญในการทำพิธี และหลังจากกล่าวคำอัญเชิญครูเสร็จสิ้น ผู้ใหญ่จะเรียกลูกหลานมาราบไหว้ ขอพรอันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นมงคลแก่ทุกคน พอรูปหมัดดอกแล้ว ผู้ใหญ่จะเสลี่ยง (เลิกพิธี) และจะเรียกทุกคนมาช่วยกันผูกกรวยดอกไม้ติดกับเครื่องมือทุกชิ้น เติมด้วยแป้งกระแจะหอม และติดด้วยทองคำเปลว เหล้าที่นำไปไว้นั้นทุกคนจะต้องดื่ม เพราะถือว่าเป็นน้ำอามฤตของครูบาอาจารย์ ซึ่งประสิทธิ์ประสาทให้เขาเหล่านั้นประสบแต่ความสำเร็จ จากนั้นยกขันโดกบายศรีมาวางไว้กลางหมู่บ้าน ปู ยา ตา ยาย พ่อ แม่ จะผูกขวัญ (ด้วยสายสิญจน์ผูกข้อมือ) ให้ศิลาให้พรแก่ลูกหลานทุกคน ผู้ใหญ่จะให้ลูกหลานเรียกญาติและผู้ที่เคยพนับถือมาที่บ้านตนซึ่งทำอย่างนี้ทุกบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลระหว่างกัน สำหรับในวันนั้นทุกบ้านจะต้อนรับทุกคนที่มาเยือนด้วยเหล้า อาหาร อย่างยืมแยมแจ่มใส ทุกๆ ปี ชุมชนแห่งนี้ยังรักษาประเพณีไว้เสมือนนับเป็นประเพณีอันดีงามโดยเฉพาะวันนั้นเขาถือเป็นวันมงคลเรื่องอัมภมฺคละจะไม่เกิดขึ้นซึ่งการประกอบพิธีไหว้ครูบูชาเตา ถ้าตรงกับวันพระก็จะเลื่อนไปเพราะในสมัยโบราณการทำมิดก็จะหยุดทุกวันพระเช่นกัน

ภาพที่ 1 พิธีไหว้ครูบูชาเตา

ประเพณีไหว้ครูบูชาเตา ที่ต้องทำกันทุกบ้านที่มีอาชีพทำมิด แต่ทุกวันนี้บางบ้านรวมตัวกันทำที่บ้านหลังใดหลังหนึ่งแทนพอประกอบพิธีเสร็จถ้าเป็นสมัยก่อนชาวบ้านจะไปมาหาสู่กันระหว่างบ้านที่ทำพิธี เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งบ้านที่ประกอบพิธีจะต้องรับอย่างดีแล้วทำการให้ศีลให้พรลูกหลานที่มาเยี่ยมหา แต่ปัจจุบันก็แทบจะไม่ได้ทำแบบนี้แล้ว และการประกอบอาชีพทำมิดอร์ญุกที่ชาวลาวเวียงจันทน์ได้สืบทอดกันมาก็เหลือน้อยเต็มที การใช้แรงงานคนในการทำมิดในทุกขั้นตอน ปัจจุบันก็ได้นำเครื่องทุ่นแรง พวกเครื่องจักรเข้ามาช่วยให้ทุ่นแรง ก็มีให้เห็นมากในชุมชน

1.3.2 การไหว้พระวิชณูกรรม ซึ่งเชื่อว่าเป็นครูใหญ่ของช่างทั้งปวง โดยเฉพาะช่างตีมิด ซึ่งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพตีมิดเมื่อถึงพิธีไหว้ครูบูชาเตาจะต้องเตรียมเครื่องบูชาเทพเจ้า (พระวิชณูกรรม) ด้วย พอกำนันบัญญัติ คำศรี เป็นผู้สร้างพระวิชณูกรรม เข้าใจว่า คือ พระเพชรฉลูกรรม เป็นองค์เดียวกันเป็นเทพเจ้าแห่งช่างยึดมั่นในเครื่องมือเครื่องใช้ไม่ให้ข้ามเพราะเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิตซึ่งการไหว้พระวิชณูกรรมสำหรับเครื่องเช่นไหว้พระวิชณูกรรม เป็นอาหารคาวหวาน ผลไม้ ดอกไม้ รูปเทียน ในการไหว้พระวิชณูกรรมของชุมชนในปัจจุบันพบว่า มีผู้ยึดถือปฏิบัติกันมีไม่กี่ครัวเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ หลังพิธีไหว้ครูบูชาเตาเสร็จสิ้น หลังจากนั้นชาวบ้านก็จะเดินทางมาไหว้พระวิชณูกรรมที่วัดมเหยงค์ ในหมู่บ้านไผ่หนองต่อเป็นอันเสร็จพิธีกรรม (บัญญัติ คำศรี, สัมภาษณ์ 28 เมษายน 2559)

1.3.3 ประเพณีดักบาตรดอกไม้ ซึ่งทำในวันเข้าพรรษาของทุกปี ชาวบ้านจะนำดอกไม้ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่หาได้ในพื้นที่ เช่น ดอกเข็ม บานไม่รู้โรย ดาวเรือง เฟื่องฟ้า ดอกคูณ เป็นต้น พร้อมรูปเทียน นำใส่กรวยใบตอง และต้องเตรียมน้ำสะอาดนำมาด้วยเพื่อใช้ในการล้างเท้าพระสงฆ์ก่อนเข้าพระอุโบสถ จากคำบอกเล่าของนายบัญญัติ คำศรี อดีตกำนันตำบลท่าช้าง (ปัจจุบันท่านอายุ 80 ปี) เล่าว่า ตั้งแต่เกิดมาก็มีประเพณีนี้แล้วเป็นประเพณีที่ทำในวันเข้าพรรษาของทุกปี ลักษณะของประเพณี คือ ต้องการให้พระที่กำลังเดินเข้าไปที่อุโบสถ เพื่ออธิษฐานหรือประกอบพิธีสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษาได้ มีดอกไม้บูชาพระพุทธรูปในอุโบสถ ซึ่งชาวบ้านก็พลอยได้บุญไปด้วย

ประเพณีดักบาตรดอกไม้จะทำในช่วงวันเข้าพรรษา โดยช่วงเช้าชาวบ้านจะช่วยกันจัดดอกไม้ รูปเทียน ประดับบนรถที่ใช้แห่ ช่วงสายเมื่อถึงเวลาทำพิธี ก็จะแห่จากหน้าวัดมเหยงค์เข้ามาภายในวัด พระสงฆ์ เข้าวรรณขบวนจะถือบาตรเพื่อรอรับกรวยดอกไม้ของชาวบ้านที่มาร่วมงาน และก่อนเข้าอุโบสถ ชาวบ้านจะนำน้ำที่เตรียมมาล้างเท้าพระสงฆ์ก่อน เมื่อพระสงฆ์เข้าอุโบสถ

เรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะเข้าไปฟังเทศน์ต่อจนกว่าจะเสร็จพิธี

1.3.4 ภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญุก เป็นการตีมิดแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว คือ การใช้แรงงานคนในการผลิตมิด ซึ่งมี 1 ด้านใช้อย่างน้อย 3 คน การตีมิดอร์ญุกที่นี้เป็นการใช้แรงงานคนทุกขั้นตอน มิดอร์ญุกเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลิตภัณฑ์มิดอร์ญุกมีลักษณะเฉพาะตัว คือ ความทนทาน ประณีต สวยงาม แข็งแรง เพราะเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกกระบวนการ ในด้านการใช้ภูมิปัญญาในการทำมิดนั้น มีทั้งหมด 10 ขั้นตอน คือ การถูน การซ้า การสำเรียบหรือให้ การตะไบหรือการแต่ง การชุบ การไส การพานคมมิด การชุบ การลับคม และการเข้าด้ามทาน้ำมันกันสนิม ซึ่งทุกขั้นตอนล้วนแต่ต้องผู้ประสพการณ์อย่างมาก ทำให้ในปัจจุบันการทำมิดอร์ญุกแบบดั้งเดิมหรือใช้แรงงานคนทุกขั้นตอน มีผู้สืบทอดภูมิปัญญานี้น้อยลงไปมาก เพราะต้องใช้ทั้งความแข็งแรงของร่างกาย มีความสามัคคี และมีประสบการณ์ยกตัวอย่าง ขั้นตอนการตัดและหลามเหล็ก ต้องใช้แรงงานคนถึง 3 คน ในการใช้พะเนิน (อุปกรณ์ใช้ตีเหล็กหรือมิดตอนไฟกำลังร้อนๆ) ตีเหล็กให้แผ่ขยาย ดังภาพที่ 2 ที่อาศัยความชำนาญของแต่ละคน ซึ่งในปัจจุบันการทำมิดอร์ญุกที่ใช้แรงงานคนทุกขั้นตอนพบไม่กี่ครัวเรือน เพราะการตีมิดแบบดั้งเดิมจะผลิตมิดได้น้อยและใช้เวลานาน บางครัวเรือนจึงนำเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาช่วยเพื่อให้งานรวดเร็วและง่ายขึ้น อาจจะไม่ครบทุกขั้นตอนจึงมีการผลิตมิดแบบใหม่ คือ การปั๊มและเจียรมิดให้เกิดความคมแต่ระยะการใช้งานอาจไม่นานเท่าการตีมิดกับไฟ อีกทั้งทั้งลูกหลานในชุมชนเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่นๆ มากขึ้น เช่น รับราชการ หรือเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง

ภาพที่ 2 การทำมิดอร์ญุก

2. ผลการวิจัยด้านการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมี 3 แนวทาง คือ แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรม แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานพิพิธภัณฑสถาน และแนวทางการท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญุ๊ก ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่วิจัยมีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น พิธีไหว้ครูบูชาเตา พิธีไหว้พระวิชฌนกรรม การตัดบาตรดอกไม้ รวมถึงการพบปะสังสรรค์ของกลุ่มคนลาวที่อาศัยในพื้นที่และใกล้เคียงมีแนวทางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ การจัดทำปฏิทินกิจกรรมรายปี มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์ เว็บไซต์ ทิวทัศน์ให้มากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้จัดทำหนังสือเพื่อรวบรวมฐานข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวไว้เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ให้แก่ชุมชน

2.2 แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานพิพิธภัณฑสถาน จากการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าในพื้นที่ศึกษามีโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาว คือ เจดีย์คูหน้าอุโบสถ เป็นศิลปะแบบเวียงจันทน์จากการสันนิษฐาน คาดว่าถูกสร้างสมัยที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ได้อพยพมาอยู่ในบริเวณนี้ แล้วได้ร่วมกันสร้างเจดีย์คูหน้าอุโบสถของวัดมเหยงคณ์ เพื่อเป็นสิ่งเคารพกราบไหว้ของชาวเวียงจันทน์ ส่วนโบราณวัตถุในพื้นที่ที่พบว่าเป็นศิลปะทางกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ได้แก่ พระพุทธรูปในพิพิธภัณฑสถานที่ชาวลาวเวียงจันทน์นำติดตัวมาด้วยช่วงอพยพมาอยู่ในพื้นที่ที่ทั้งนี้ยังมีการเก็บรวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้โบราณที่ใช้ในการทำมิดอร์ญุ๊ก ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เป็นเครื่องมือที่ถือติดไม้ติดมือมาตั้งแต่อพยพมาจากเวียงจันทน์ จนใช้งานไม่ได้จึงนำมาเก็บรวบรวมไว้ในรูปแบบของการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งมีพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ ทั้งสองหมู่บ้าน คือ พิพิธภัณฑสถานหัตถกรรมมิดอร์ญุ๊ก ตั้งอยู่บ้านต้นโพธิ์ และพิพิธภัณฑสถานหมู่บ้านหัตถกรรมมิดอร์ญุ๊ก ตั้งอยู่ภายในวัดมเหยงคณ์ หมู่บ้านไผ่หนอง เป็นสถานที่สำคัญที่ควรแก่การอนุรักษ์และรักษาไว้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้มีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

การปรับปรุงถนนเข้าหมู่บ้าน การติดตั้งป้ายเพื่อบอกประวัติสถานที่สำคัญ การจัดทางประมาณเพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานทั้งสองให้มีความน่าสนใจในการศึกษาเรียนรู้

2.3 แนวทางการท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญุ๊ก เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้การทำมิดอร์ญุ๊กของหมู่บ้านทั้งสองแห่งนี้ เพื่อให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดและการคงอยู่ของภูมิปัญญาด้านการทำมิดอร์ญุ๊กของชุมชนให้คงอยู่ต่อไปมีแนวทางร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษากระบวนการ ขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิม โดยการส่งเสริมให้กลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพทำมิดอร์ญุ๊ก จัดสรรเวลาให้ตายตัวในการตีมิด โดยอาจจะจัดเป็นวันและเวลาที่แน่นอนในแต่ละสัปดาห์ เพราะที่ผ่านมามีคนท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบเข้ามาท่องเที่ยว ทั้งแบบ Walk-in และแบบคณะทัวร์ หากมาแบบไม่ได้ติดต่อล่วงหน้าโอกาสที่จะได้ดูการตีมิดอร์ญุ๊กมีน้อยมาก เพราะไม่ได้แจ้งกับชาวบ้านไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าอาศัยอยู่บริเวณบ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาหรือชื่อเรียกในปัจจุบัน คือ หมู่บ้านมิดอร์ญุ๊ก การอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สอดคล้องกับธนัฐพจน์ โพธิ์เจริญ, สุพรรณิ เหลืองบุญชู และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ (2559) ได้ศึกษาการสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเข้ามาอยู่อาศัยอยู่เป็นชุมชนตามเชื้อสาย เช่น ลาวโซ่งหรือลาวทรงดำ ลาวพวน ลาวเวียง ซึ่งเป็นชาวลาวที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์แถบภาคกลางของไทย

การใช้ภาษาลาว พบการใช้ภาษาลาวในกลุ่มผู้สูงอายุ 4-5 คนเท่านั้น คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่ใช้ภาษาลาวในการสื่อสาร สอดคล้องกับ สัจจา ไกรศรีรัตน์ (2555) ได้ศึกษาวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ในบริบทของการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มคนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ที่อพยพเข้ามาต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในอดีตใช้ภาษาลาวเวียงในการสื่อสารและเป็นเอกลักษณ์เข้มแข็งของชุมชน แต่ในปัจจุบันการพูดภาษาลาวเวียงยังคงมีความเข้มแข็งในหมู่ผู้สูงอายุ แต่เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยพูดกันแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าภาษาลาวถูกกลืนไปพร้อมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่วิจัยพบว่า

มีประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม และกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันได้แก่พิธีไหว้ครูบูชาเตาพิธีไหว้พระวิชฌนกรรม ประเพณีตักบาตรดอกไม้อ และภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก แต่ก็มี การปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการขั้นตอน การให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์ตนเองเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากชาตผู้สืบทอด สอดคล้องกับ ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) ได้ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน และสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง และภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของครอบครัว ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านบางส่วนยังคงมีรุ่นลูกรุ่นหลาน สืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายที่ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งในปัจจุบันแทบจะหายไป และไม่มีผู้สืบทอด เพราะอิทธิพลจากเทคโนโลยีที่เข้ามาแทรกแซงภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งอาจจะเหลือแค่คำบอกกล่าวเท่านั้น

2. ผลการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณี และวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถานโบราณวัตถุ การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่สอดคล้องกับ วรภพ วงศ์รอด (2557) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์พบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องศึกษาศักยภาพของชุมชนที่จะพัฒนา เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ต้องมีสถานที่สำคัญและน่าสนใจประกอบด้วยความเป็นประวัติศาสตร์ ความเป็นชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ข้าวของเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรศึกษาเรียนรู้ ซึ่งในพื้นที่วิจัยแห่งนี้มีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีที่มีในชุมชนอยู่แล้ว อันได้แก่

2.1 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณี และวัฒนธรรม เช่น พิธีไหว้ครูบูชาเตา ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ของหมู่บ้านที่จัดขึ้นประจำปี พิธีไหว้พระวิชฌนกรรม และการตักบาตรดอกไม้อ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโบราณสถาน ซึ่งเป็นศิลปะแบบเวียงจันทน์ ที่ตั้งอยู่ในวัดมเหยงคณ์ มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิก และพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านหัตถกรรม

อรัญญิก ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่รวบรวมมีด และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่คนในสมัยโบราณประดิษฐ์ขึ้นมา

2.3 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก ให้มีการจัดตารางวันเวลาเพื่อสาธิตการทำมีดอรัญญิก ด้วยวิธีแบบโบราณให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่ และควรมีการผลิตเอกสารที่ให้ความรู้ตีพิมพ์เผยแพร่ให้มากขึ้น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเข้าไปศึกษาเรียนรู้มากขึ้น

2. หน่วยงานในพื้นที่ ควรเข้ามาดูแลและจัดระบบการดูแลพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สำคัญของชุมชนลาว เพิ่มการติดตั้งป้ายประวัติความเป็นมา ความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อเป็นการบอกความสำคัญของข้อมูล ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถรับรู้ข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรเล็กๆ ในชุมชนทั้งสองหมู่บ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มสูงอายุ หรือผู้นำชุมชนได้ให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสืบทอดประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแก่ลูกหลานเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวไว้ไม่ให้สูญหายไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านประเพณีวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวให้คงอยู่ต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). *พิธีไหว้ครูบูชาเตา : บ้านไผ่หนอง*. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2559, จาก <http://www.m-culture.go.th>.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2559). *วิสัยทัศน์/พันธกิจ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2559, จาก <http://ww2.ayutthaya.go.th/content/vision>.
- ชานนท์ วิสุทธินานนท์. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชุมชนบ้านไผ่หนอง. (2553). *ประวัติหมู่บ้านไผ่หนอง*. พระนครศรีอยุธยา : บ้านหว่า.
- ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ, สุพรรณิ เหลืองบุญชู และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2559). การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภอดำรง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(1), 9-23.
- บัญญัติ คำศรี. (2559, 21 เมษายน). ปรากฏชาวบ้าน บ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [สัมภาษณ์].
- บัญญัติ คำศรี. (2559, 28 เมษายน). ปรากฏชาวบ้าน บ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [สัมภาษณ์].
- ประพันธ์ แสงทองดี. (2559). การศึกษาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการ*, 5(1), 40-44.
- วรภพ วงศ์รอด. (2557). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 9(26), 13-28.
- สัจจา ไกรศรีรัตน์. (2555). วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวนานาชาติ*, 8(2), 19-32.
- สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2559). *รายงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2559 จาก <http://ayuttaya.nso.go.th/>.

Translated Thai Reference

- Kraisonrat, S. (2012). The culture of 8 ethnic groups in Ratchaburi province in the tourism context. *Journal of International and Thai Tourism*, 8(2), 19-32. [in Thai]
- Khamsee, B. (2016, 21 April). *Local scholar of Ban Phainong*, Tha Chang sub-district, Nakhon Luang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. An Interview. [in Thai]
- Khamsee, B. (2016, 28 April). *Local scholar of Ban Phainong*, Tha Chang sub-district, Nakhon Luang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. An Interview. [in Thai]
- Ministry of Culture. (2013). *Wai Khru Ceremony among Blacksmiths: Ban Phainong*. Retrieved August 2015, from <http://www.m-culture.go.th>. [in Thai]
- Phainong Village Community. (2010). *History of Phainong Village*. Phranakhon Si Ayutthaya : Banwa Press. [in Thai]
- Phocharoen, N., Lueangboonchoo, S. & Chansuwan, P. (2016). Transmission and conservation of music of the Lao Vieng ethnic group in Don Kha sub-district, U-thong district, Suphan Buri province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 7(1), 9-23. [in Thai]
- Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. (2016). *Vision/Mission Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. Retrieved August 2016, from <http://ww2.ayutthaya.go.th/content/vision>. [in Thai]
- Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Statistical Office. (2016). *Statistical Report of Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya*. Retrieved August 2016, from <http://ayuttaya.nso.go.th/> [in Thai]

- Saengthongdee, P. (2016). A study of utilization of the local wisdom of Nakhon Luang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. *Journal of Kanchanaburi Rajabhat University*, 5(1), 40-44. [in Thai]
- Wisutthichanont, C. (2015). *People's participation in local wisdom conservation in Khlongdan sub-district, Ranod district, Songkhla province* (Unpublished master's thesis). Hatyai University, Songkhla, Thailand. [in Thai]
- Wongrod, V. (2014). An approach to cultural tourism management through the participation of cultural communities in Nakhon Sawan province. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 9(26), 13-28. [in Thai]